

Betydningen av metodespesifikke referanseområder i diagnostikken av hypo- og hypercortisolisme

**Overlege og Postdoc Grethe Åstrøm Ueland
Endokrinologisk seksjon, Haukeland US**

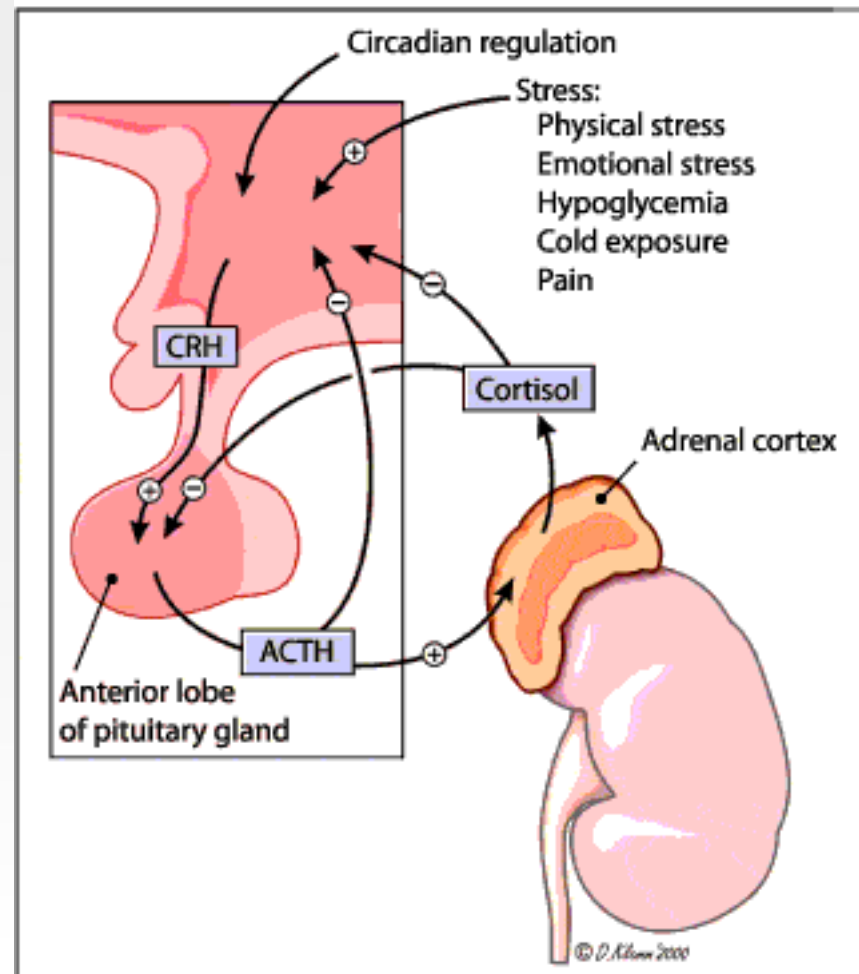
Agenda

- Produksjon og regulering av cortisolsekresjon
- Årsaker til, og diagnostikk av hypocortisolisme
- Resultater fra Synacthenstudien
- Årsaker til, og diagnostikk av hypercortisolisme
- Resultater fra Dexamethasonstudien
- Resultater fra DHEA-S studien
- Konklusjon

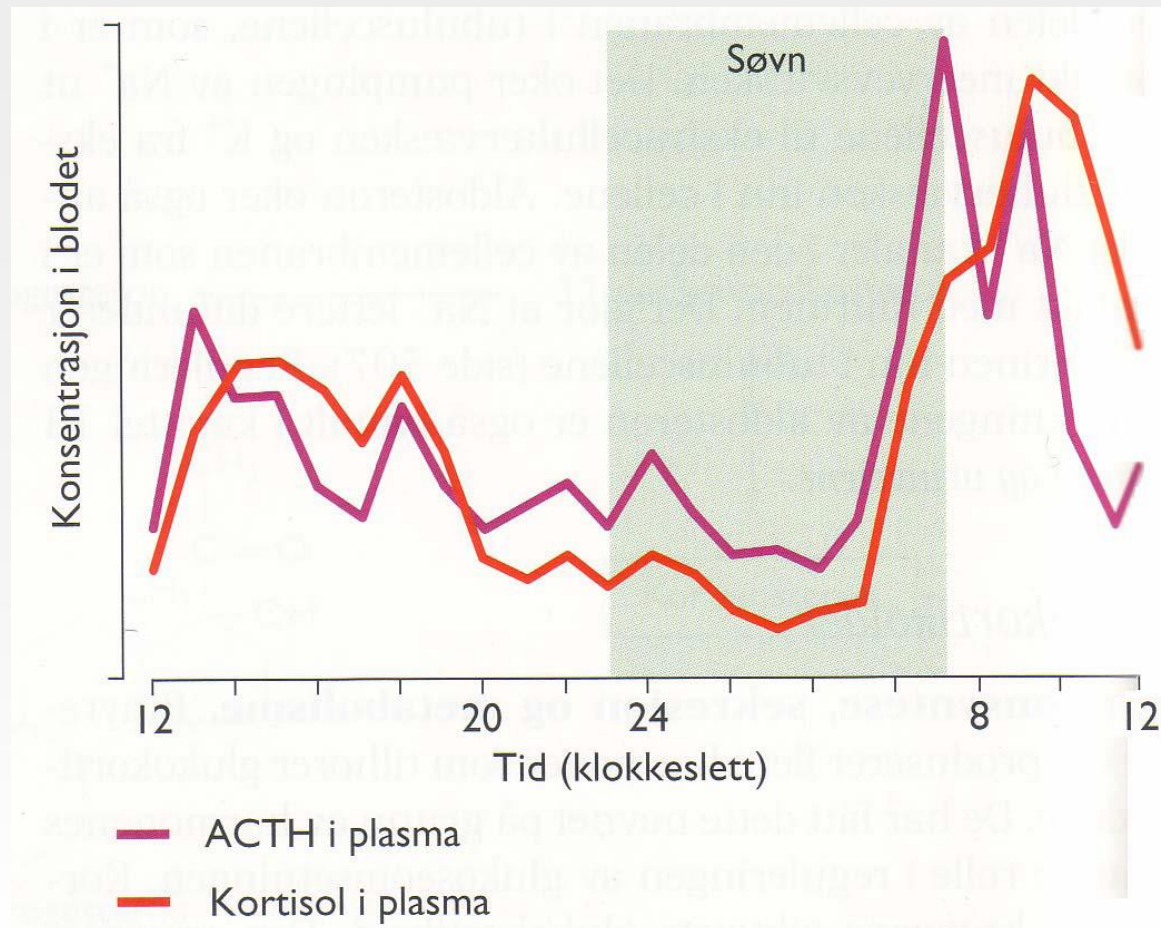

Cortisolproduksjon

Diurnal variasjon i cortisolsekresjonen

Biologisk variasjon i cortisolsekresjonen

I følge Westgaard for Cortisol:

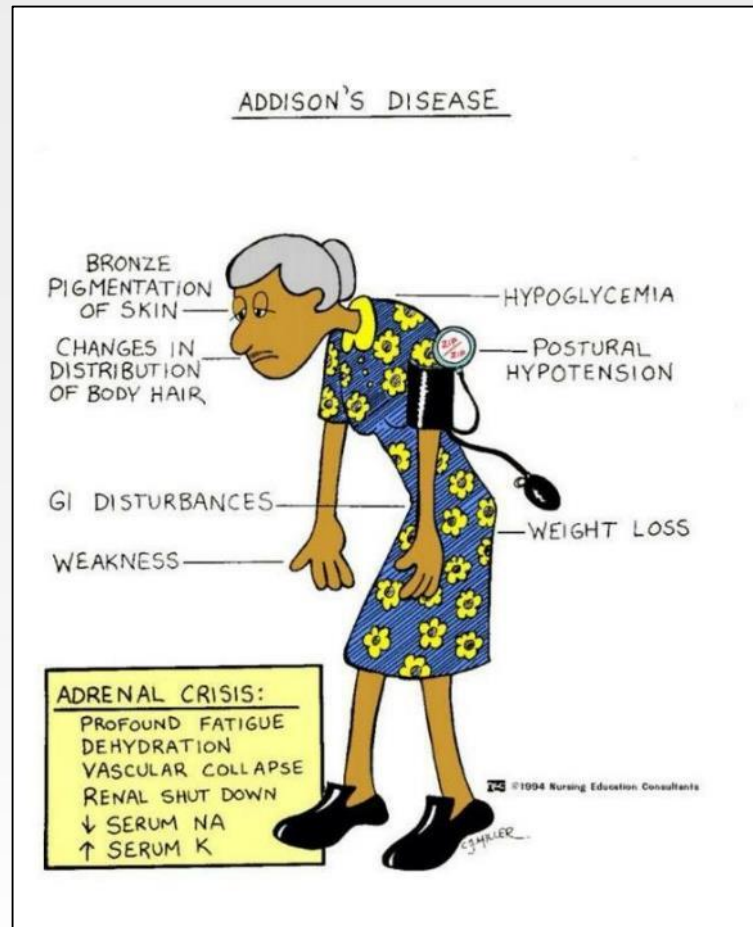
Within subject variation 21%

Between subject variatin 46%

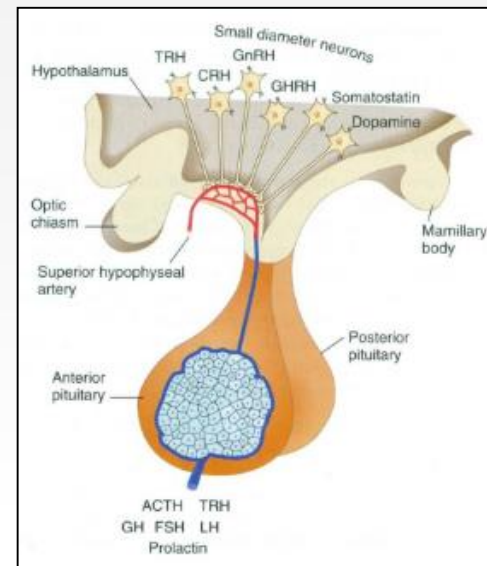
Hypocortisolisme/ binyrebarksvikt

Årsaker til binyrebarksvikt

- Primær binyrebarksvikt
- Sekundær binyrebarksvikt

Test for binrebarksvikt: Synacthentest

Hvordan tolkes Synacthentesten?

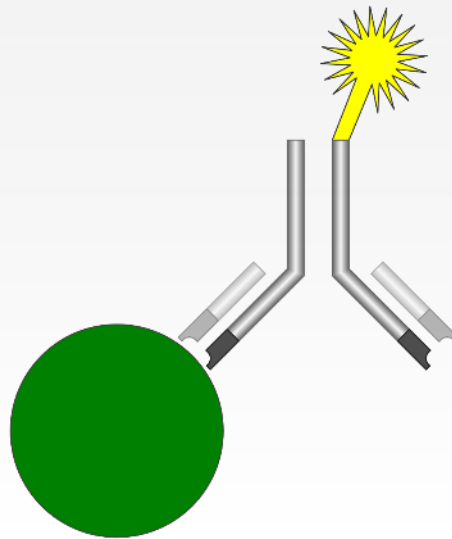
Normal test: S-cortisol >500 nmol/L
30 min. etter synacthen er gitt

Problem med tanke på tolkningen

Cutoffverdien på 500 nmol/L baserer seg på gamle immunologiske metoder for måling av cortisol

Synacthenstudien

The Short Cosyntropin Test Revisited: New Normal Reference Range Using LC-MS/MS

Grethe Å Ueland ✉, Paal Methlie, Marianne Øksnes, Hrafnkell B Thordarson, Jørn Sagen, Ralf Kellmann, Gunnar Mellgren, Maria Ræder, Per Dahlqvist, Sandra R Dahl, Per M Thorsby, Kristian Løvås, Eystein S Husebye

The Journal of Clinical Endocrinology & Metabolism, Volume 103, Issue 4, 1 April 2018,
Pages 1696–1703, <https://doi.org/10.1210/jc.2017-02602>

Hypotese

- Eksisterende cutoff for s-cortisol etter stimulering med Synacthen er for høy når cortisol måles med LCMS/MS
- Det er et potensiale for falsk positive tester, med unødvendig behandling med cortison av friske individer

Mål

- Etablere ny cutoff for s-cortisol etter Synacthentest
- Estimere hvor mange pasienter som kan bli feil diagnostisert som syke dersom man bruker gamle kontra nye cutoffs for cortisol

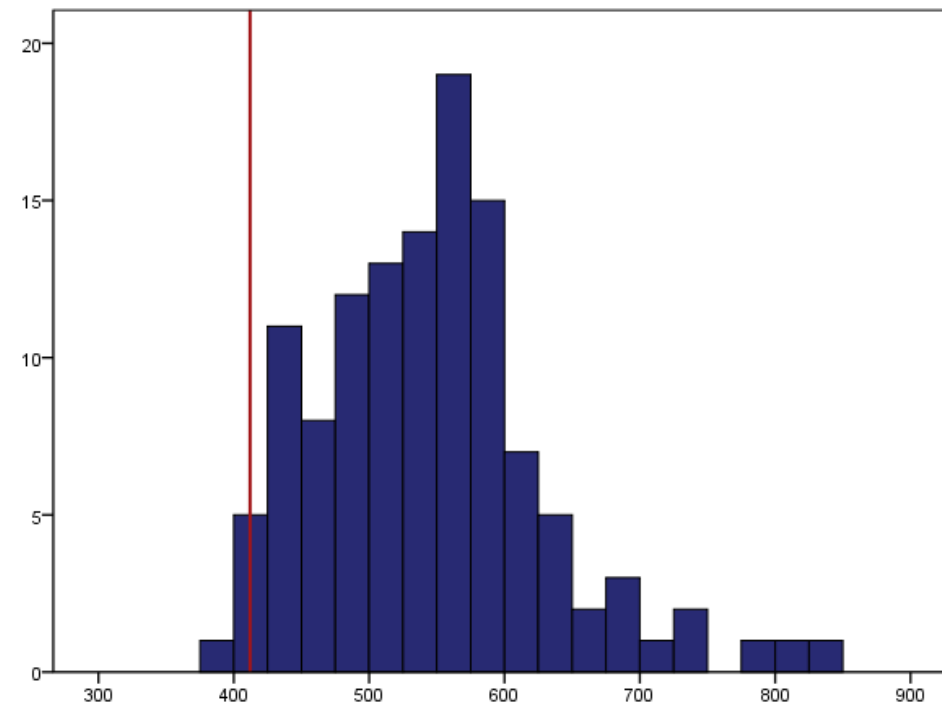

	Healthy controls ^a		Suspected AI		Suspected NCCAH	
Patients, n	121		60		34	
Women, n (%)	67	(55)	36	(60)	33	(97)
Age, yrs (range)	40	(23-68)	48	(19-86)	27.5	(17-66)
Systolic blood pressure, mmHg (range)	128	(109-170)	120	(85-181)	110	(90-125)
Diastolic blood pressure, mmHg (range)	78	(58-99)	75	(60-105)	74	(60-82)
Smokers, n (%)	5	(4.1)	14	(23)	4	(12)
BMI, kg/m ² (range)	23	(15-33)	25	(17-48)	24.5	(20-39)
Creatinine, µmol/L (range)	70	(50-100)	68	(47-244)	62.5	(47-84)

Distribusjon av cortisol 30 min. etter Synacthen i friske kontroll

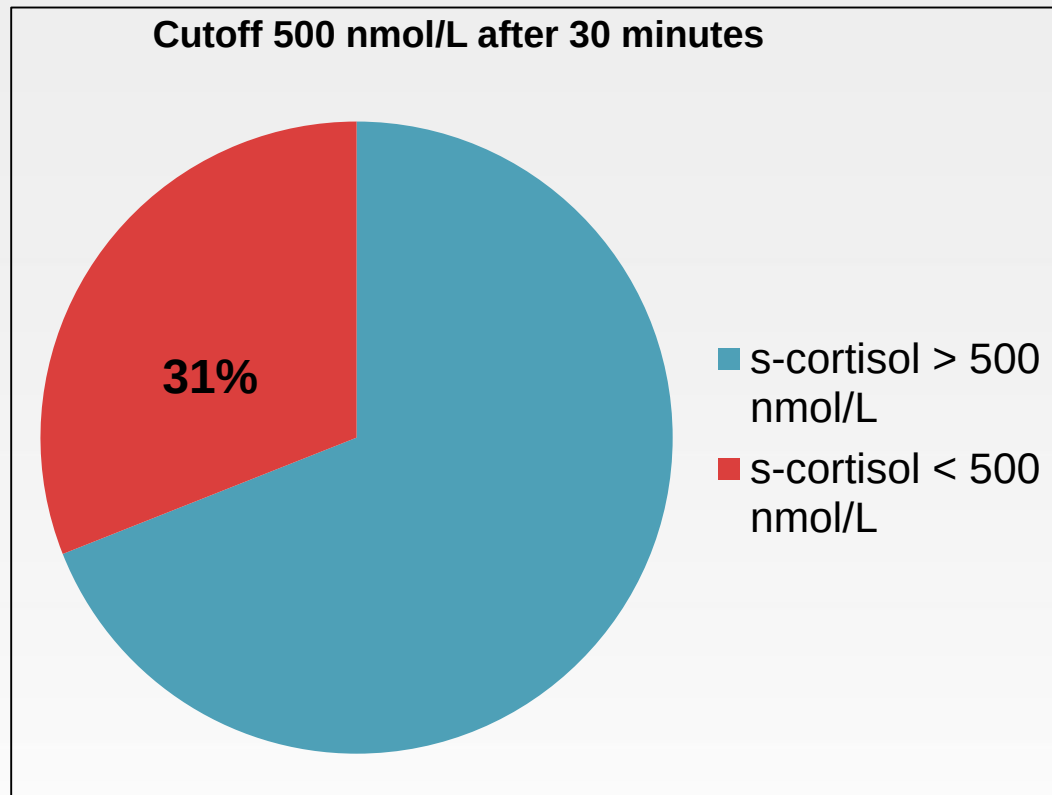
Cortisol 30 min (nmol/L)

2.5% for s-cortisol
etter 30 min. var
412 nmol/L

S-cortisol respons på Synachten hos friske kontrollere

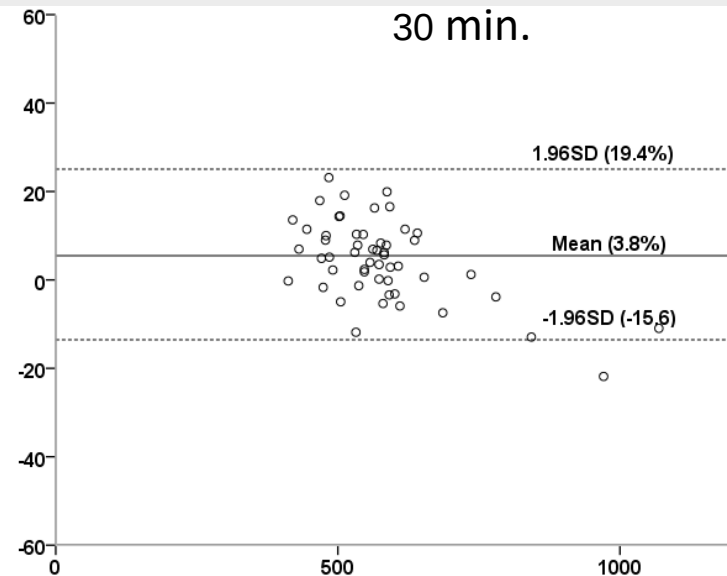
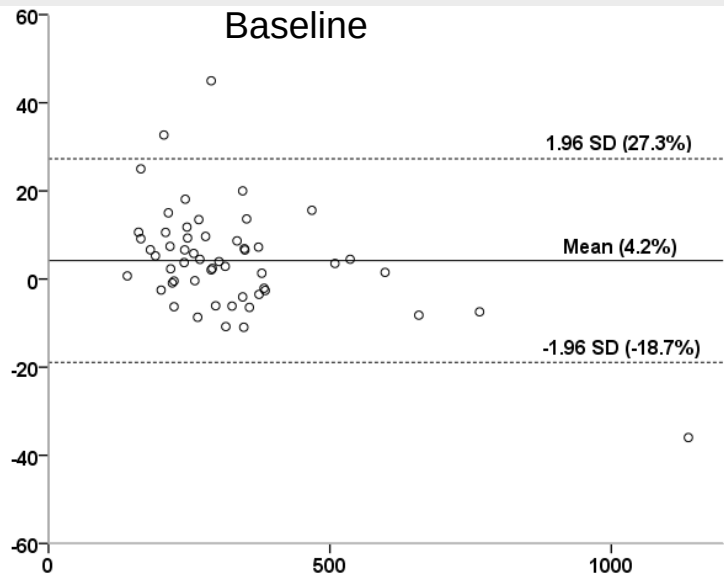

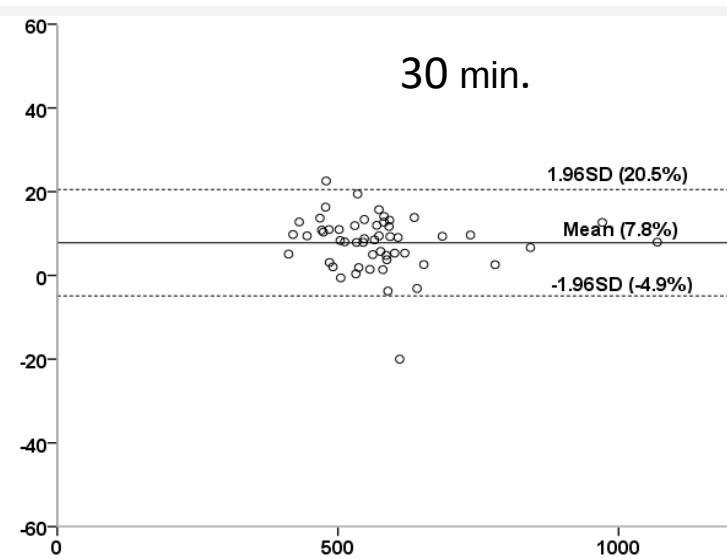
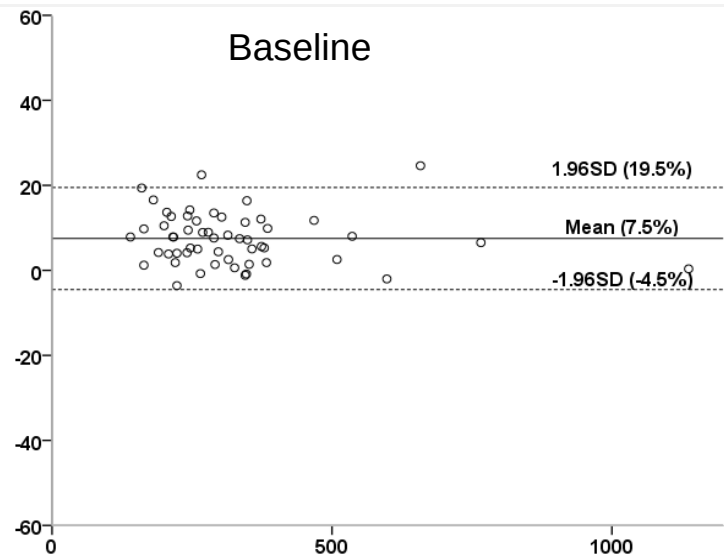
Immunologiske metoder versus LCMS/MS for cortisol

Difference (%) Immulite 2000 versus LCMS

Difference (%) Roche II versus LCMS

S-Cortisol LCMS

S-Cortisol LCMS

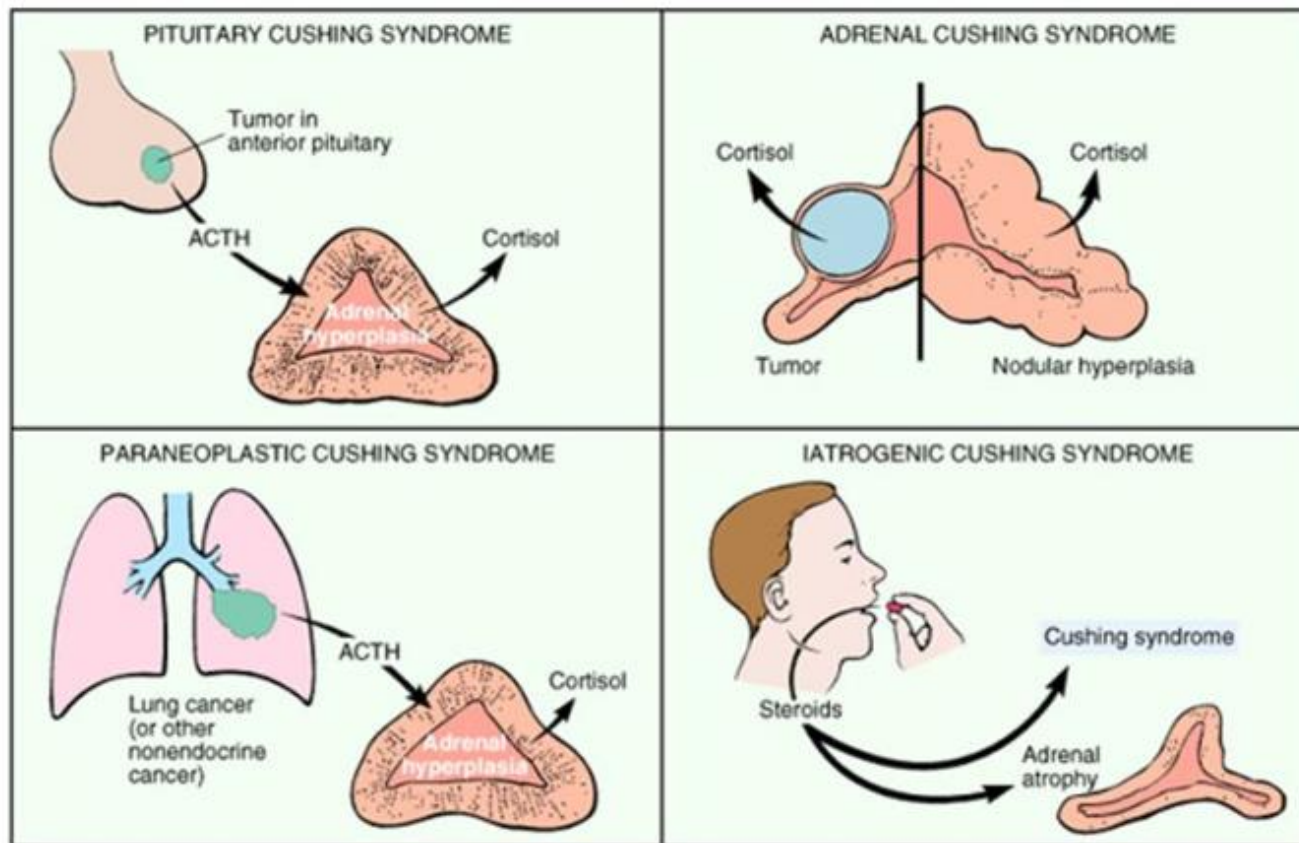
Konklusjon

- LCMS/MS gir lavere cutoff for Synachtenstimulert s-cortisol
- En signifikant andel pasienter vil bli rekategorisert fra syk til frisk ved bruk av nye cutoffs
- Moderne immunoassays korrelerer bra med LCMS/MS, men måler litt høyere verdier

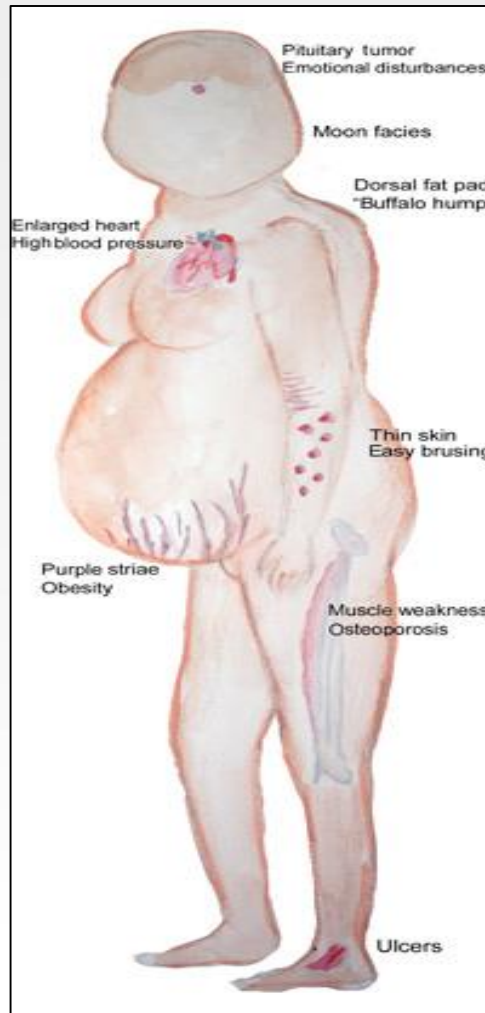

Årsaker til hyperkortisolisme (Cushing syndrom)

Symptom og funn- Hypercortisolisme

Tester for hypercortisolisme

Blodprøver

Spyttprøver kveld

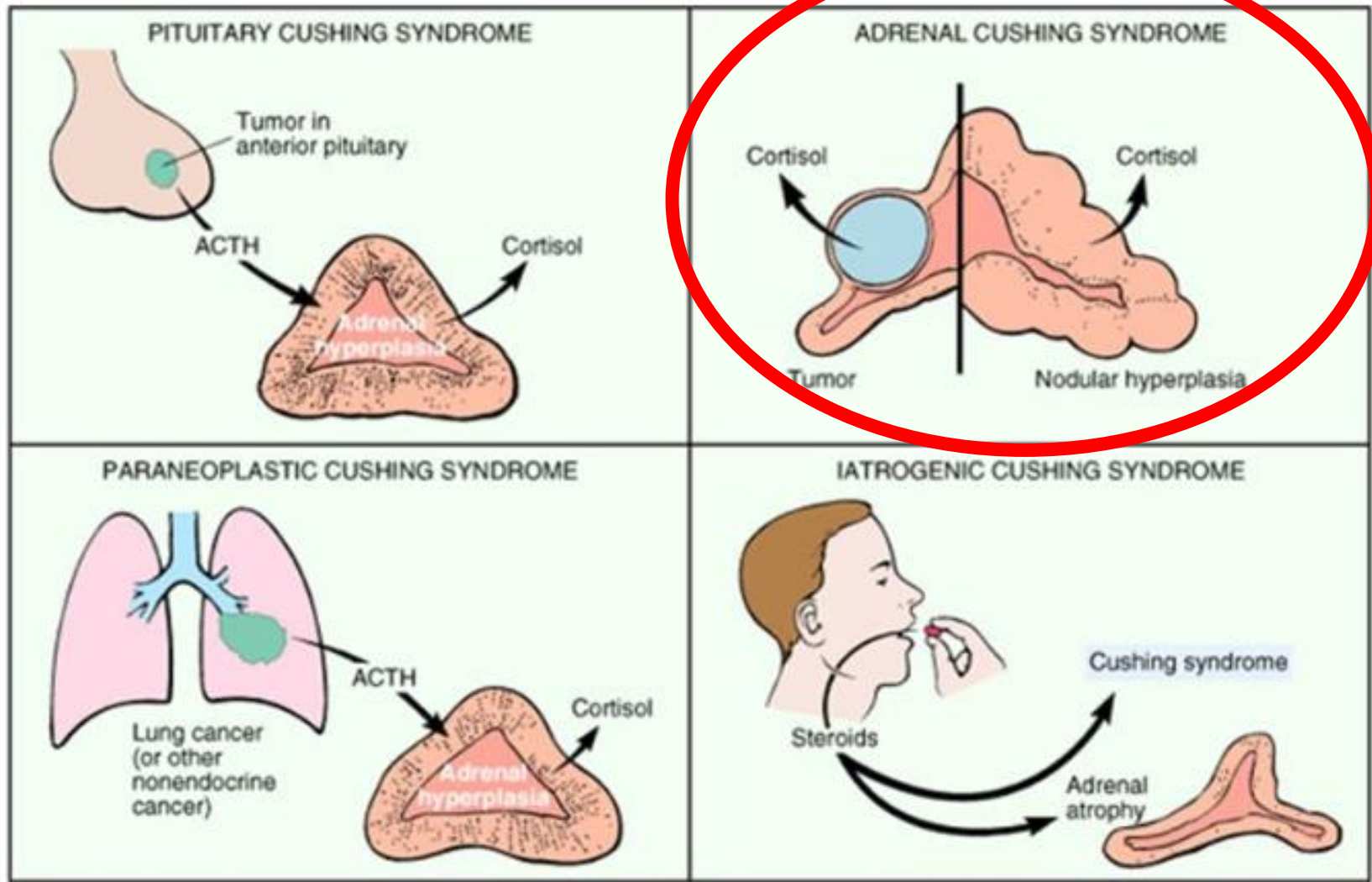

1 mg dexamethasonesuppresjonstest

Døgnurin cortisol

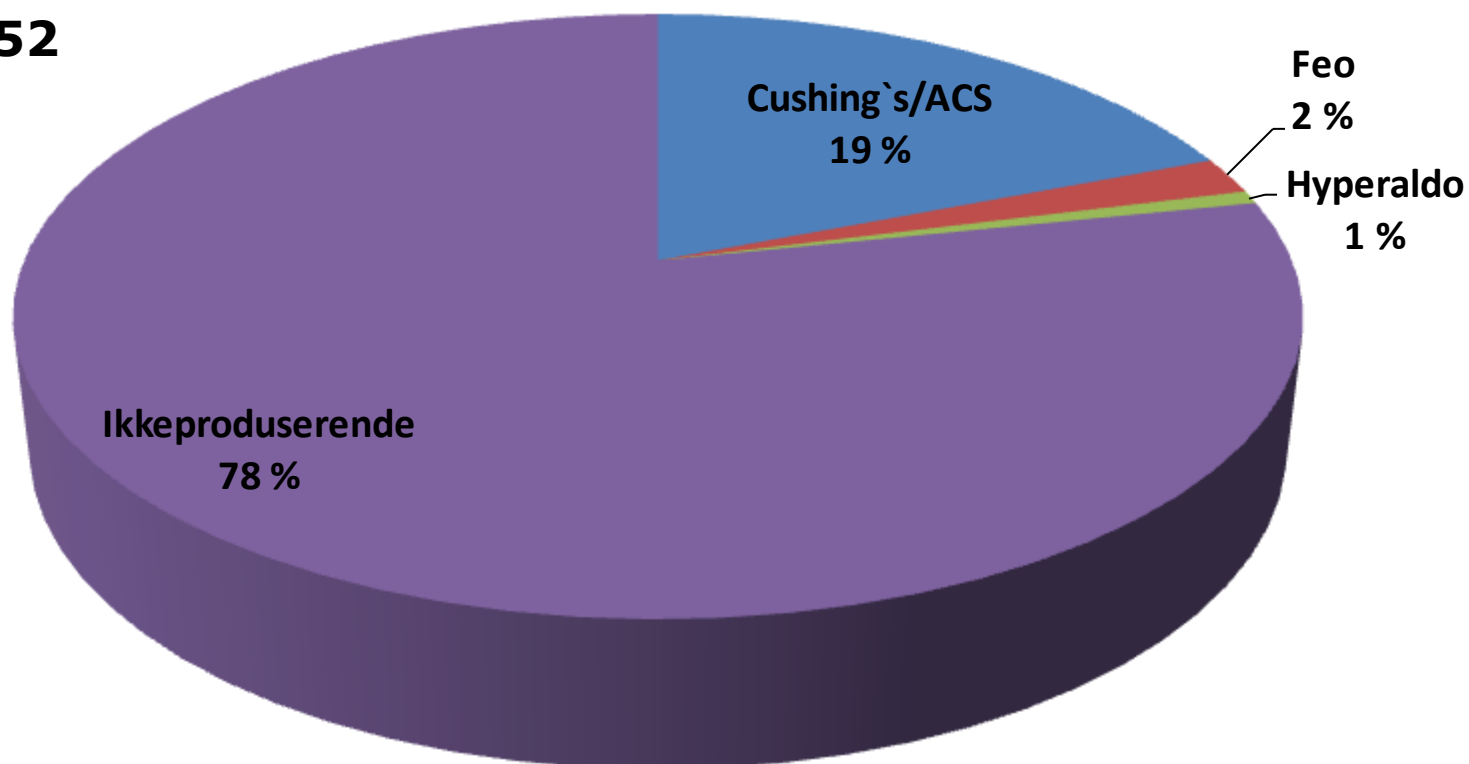
Autonom cortisolsekresjon

Forekomst av ACS

N=152

Hvorfor skal vi finne disse pasientene

Man er IKKE i risiko for å utvikle fulminant Cushing`s syndrom, selv om man har autonom cortisol sekresjon. Oppfølgingsstudier har vist at dette skjer i $< 1\%$ av tilfellene

Hvorfor skal vi finne disse pasientene

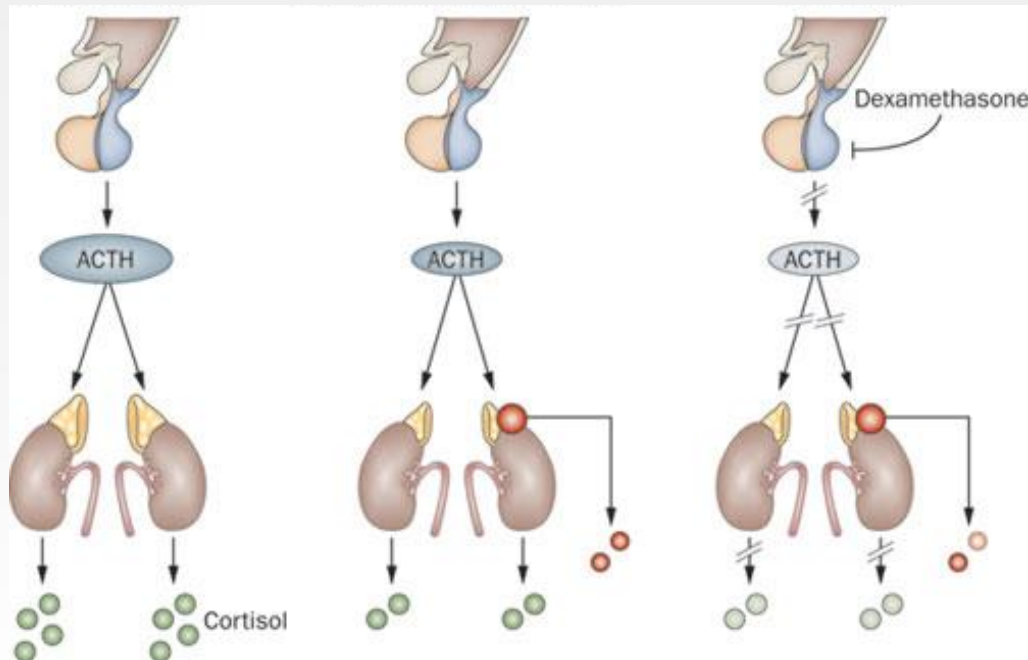
Autonom cortisolsekresjon er vist å være assosiert med metabolsk syndrom og gir øket forekomst av hypertensjon, diabetes og overvekt, og noen studier har og vist endringer i kolesterolmetabolismen

Diagnostikk av ACS

- Kort dexametason suppresjonstest
s- cortisol > 50 nmol/L

Inndeling av autonom cortisolsekresjon:

- Kort dexametason suppresjonstest
  - S-cortisol mellom 50 og 138 nmol/L kalles «mild autonomous cortisol secretion»
  - S-cortisol > 138 nmol/L kalles «autonomous cortisol secretion»

Feilkilder relatert til dexamethason testen:

- Ikke tatt tabletten
- «Fast metabolizers»
- Medikamenter som påvirker omsetningen av dexamethason
- Forstyrrelser i bindeproteiner

Måling av dexamethason

Clinical Study

G Å Ueland and others

Dexamethasone suppression test

176:6

705-713

Simultaneous assay of cortisol and dexamethasone improved diagnostic accuracy of the dexamethasone suppression test

**Grethe Å Ueland^{1,2,3}, Paal Methlie^{1,2}, Ralf Kellmann³, Marit Bjørgaas⁴,
Bjørn O Åsvold^{4,5}, Ketil Thorstensen⁴, Oskar Kelp⁶, Hrafnkell B Thordarson²,
Gunnar Mellgren^{1,3}, Kristian Løvås^{1,2} and Eystein S Husebye^{1,2}**

¹Department of Clinical Science, University of Bergen, Bergen, Norway, ²Department of Medicine and ³The Hormone Laboratory, Haukeland University Hospital, Bergen, Norway, ⁴Department of Endocrinology, St. Olav's Hospital, Trondheim, Norway, ⁵Department of Public Health and General Practice, Norwegian University of Science and Technology, Trondheim, Norway, and ⁶Department of Endocrinology, Akershus University Hospital, Lørenskog, Norway

Correspondence
should be addressed
to G Å Ueland
Email
geas@helse-bergen.no

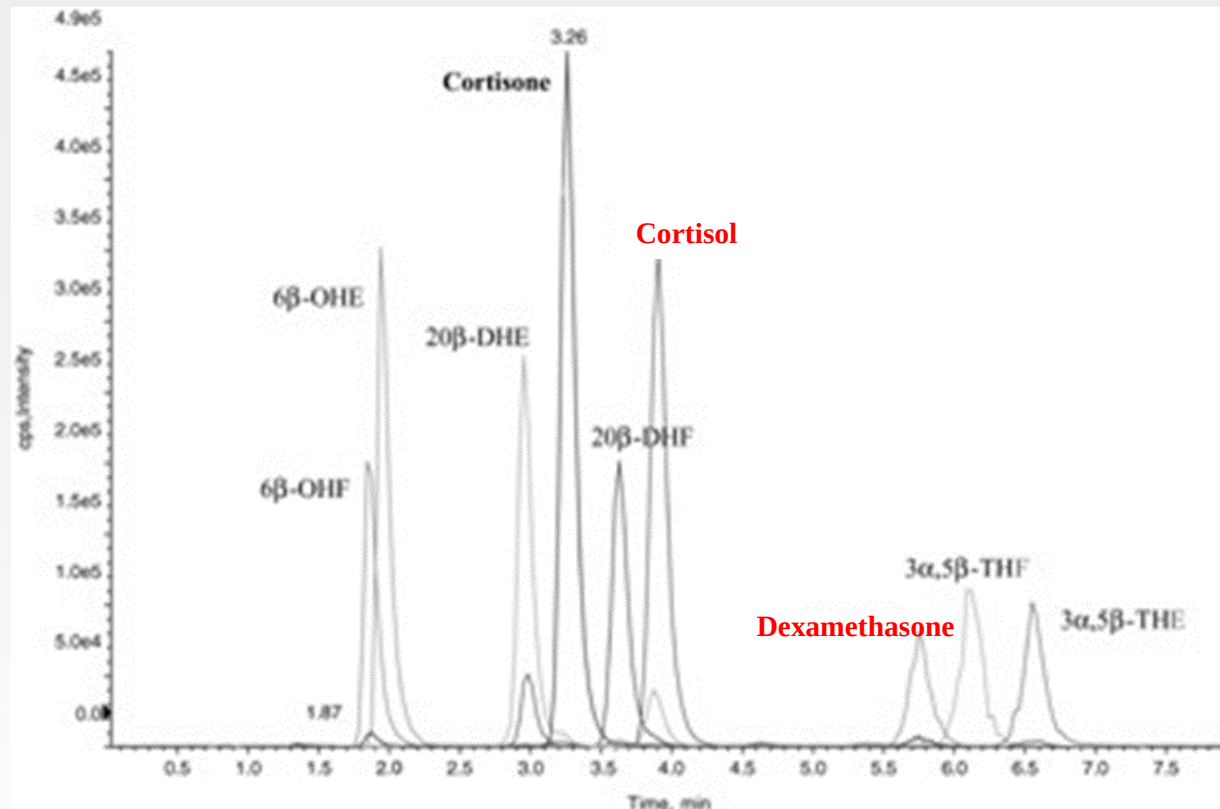
Feilkilder relatert til dexamethasontesten:

- Ikke tatt tabletten
- «Fast metabolizers»
- Medikamenter som påvirker omsetningen av dexamethason
- Forstyrrelser i bindeproteiner

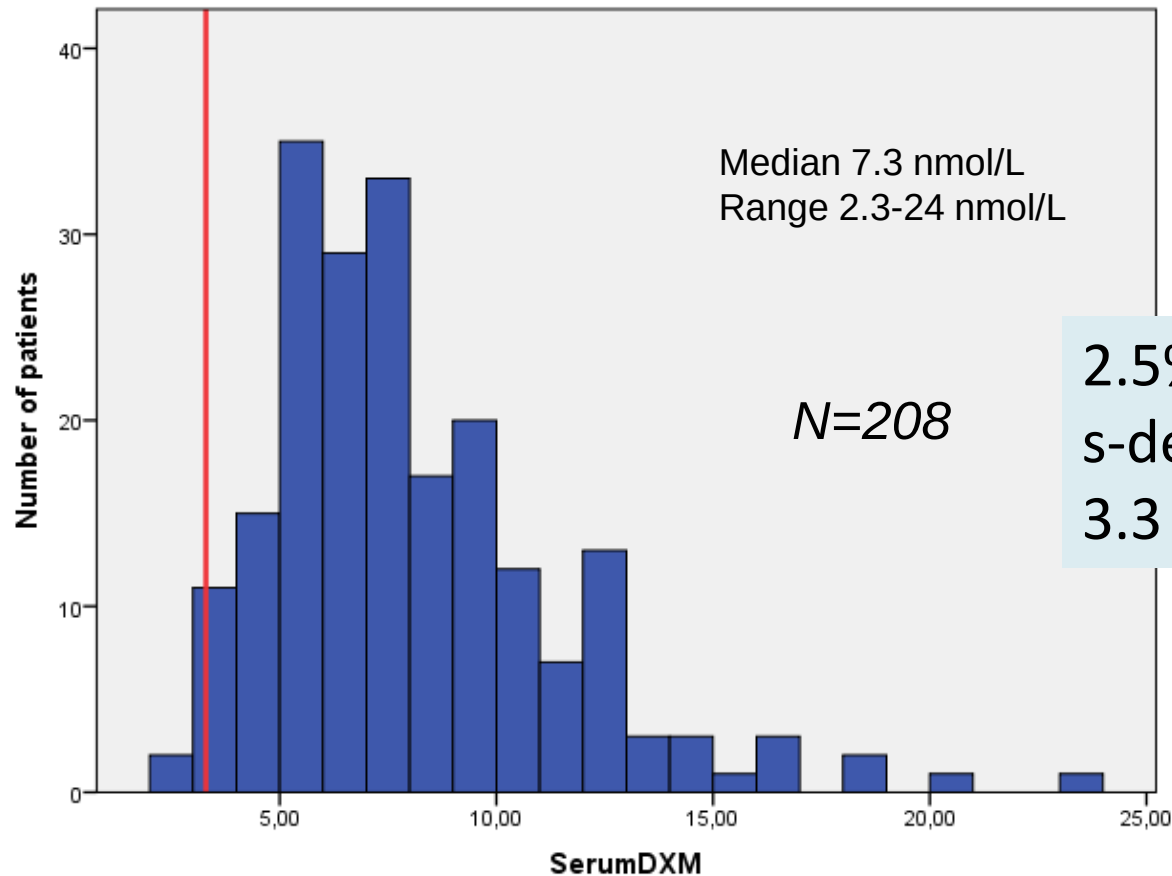

Simultan måling av cortisol og dexamethason på LCMS/MS

Etablering av cutoffgrense for dexamethason

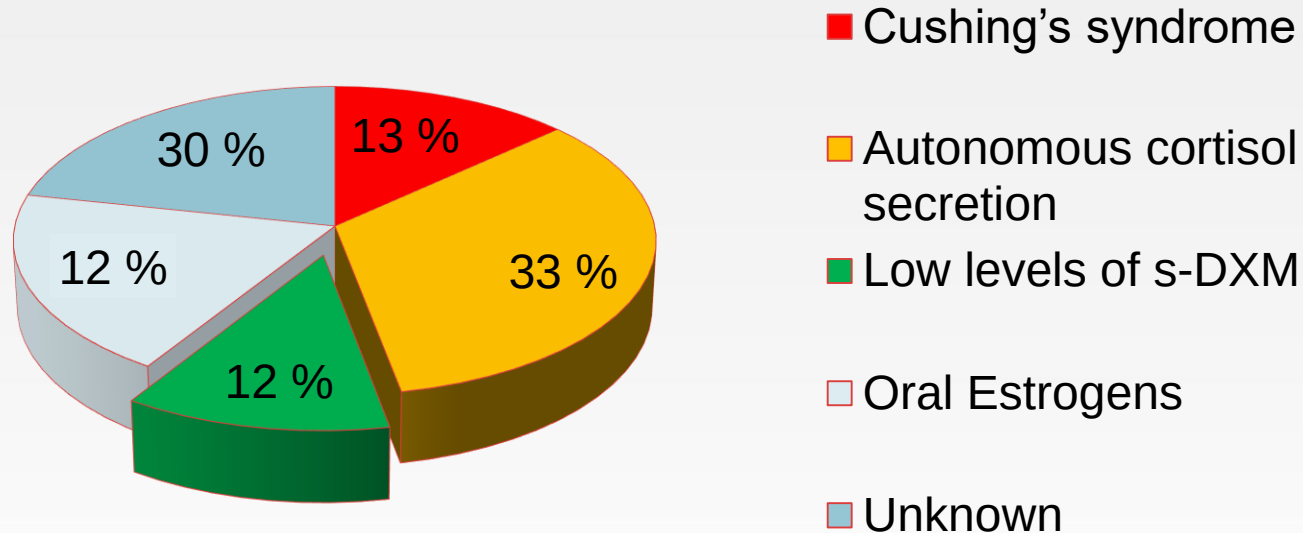
2.5% for
s-dexamethasone
3.3 nmol/L

Betydningen av dexamethasonmåling

12% av positive DSTs kunne forklares av lavt s-DXM

N=83

Konklusjon

- $S\text{-DXM} \geq 3.3 \text{ nmol/L}$ er tilstrekkelig for å suppressere cortisol etter kort dexamethasontest
- 12% av alle positive dexamethasontester var forårsaket av lave nivå av s-DXM
- Simultan måling av s-DXM og s-cortisol økte spesifisiteten av dexamethasontesten

Hva er problemet i diagnostikken av ACS

- En test med flere feilkilder, fare for både å finne for mange (falsk positive)
- Bruker tester for fulminant CS i diagnostikk av ACS (ikke validert)

Tester for hypercortisolisme

Blodprøver

Spyttprøver kveld

1 mg dexamethasonesuppresjonstest

Døgnurin cortisol

Målet med denne studien:

- Retrospektivt evaluere “diagnostisk performance” av de tradisjonelle testene for fulminant CS i setting Autonom cortisolsekresjon

Materiale og metode:

	NFI (n= 110)	ACS (n=60)
Women, n (%)	65 (56)	41 (76)
Age, median yrs (range)	60 (29-82)	60.5 (50-86)
BMI, median kg/m²	28.1 (18.3-42.6)	26.0 (16.4-45.2)
Antihypertensive medication, n (%)	59 (51%)	35 (65%)
Diabetes Mellitus, n (%)	10 (8.6)	11 (20.4)
Osteoporosis, n (%)	11 (9.5)	11 (20.4)
Creatinine, median $\mu\text{mol//L}$ (range)	75(40-131)	72 (39-971)

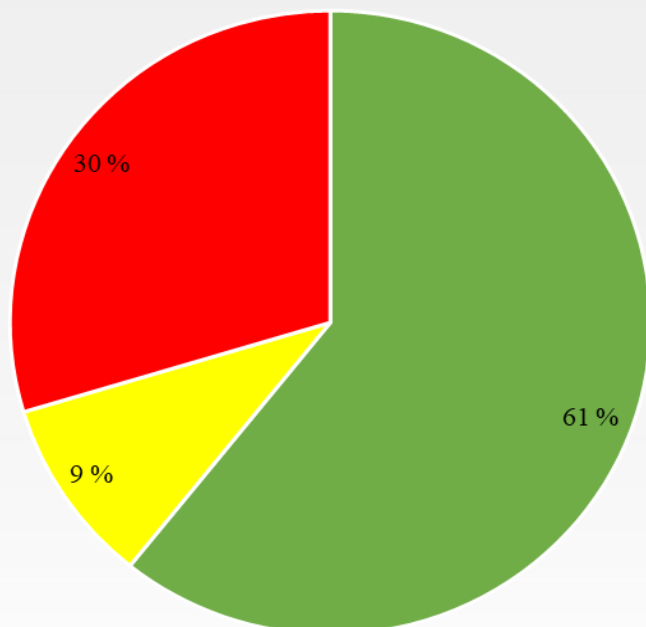
NFI- Nonfunctioning adenomas
ACS- Autonomous cortisol secretion

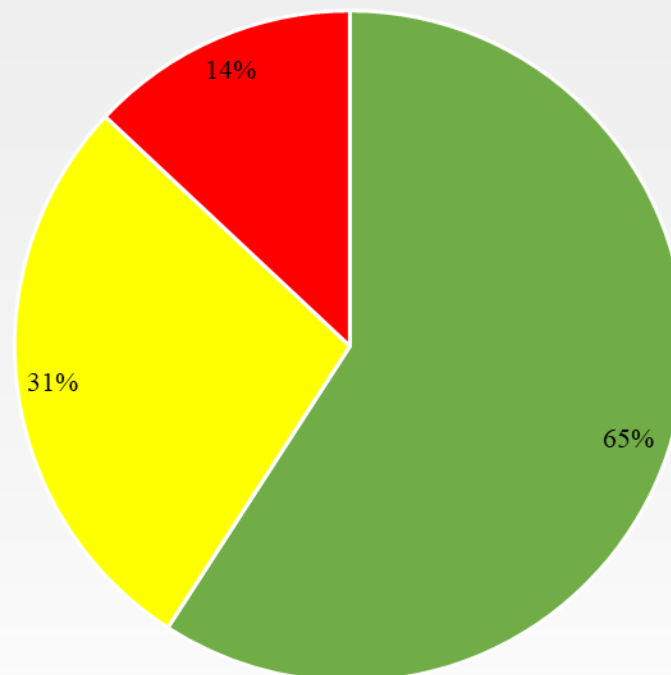
Spyttcortisol kveld

NFI

■ Zero ■ One ■ Two

ACS

■ Zero ■ One ■ Two

Døgnurin cortisol

	ACS
UFC, median nmol/24 hours (range)	72 (2-371)
≥ positive UFC positive	7
1 out of 1 UFC positive, n	1
1 out of 2 UFC positive, n	4
2 out of 2 UFC positive, n	2

Konklusjon hypercortisolisme

- Spyttcortisol kveld diskriminerer dårlig mellom cortisolproduserende og ikkeproduserende binyretumores, med høy forekomst av både falsk positive og falsk negative resultat
- Døgnurin cortisol er for lite sensitive til å fange lavgradig Autonom cortisolsekresjon

Konklusjon all over

Vi er helt avhengige av metodespesifikke referanseområder i diagnostikken av cortisolsykdommer, for å minske faren for både over- og underdiagnostikk

Acknowledgement

Supervisors:

Eystein S. Husebye

Paal Methlie

Kristian Løvås

Gunnar Mellgren

Marianne Grytaas

Maria Ræder

Per Dahlqvist

Dag Eirik Jøssang

Coauthors:

Hrafnkell Thordarson

Ralf Kellmann

Martin Biermann

Sandra R. Dahl

Per M. Thorsby

Oskar Kelp

Jørn Sagen

Kristin Viste

Anette Heie

Marit Bjørgaas

Bjørn O. Åsvold

Marianne Øksnes

Institutions:

University of Bergen

The endocrine department, HUS

The hormone laboratory, HUS

The hormone laboratory, Aker UH

Akershus University Hospital

Umeå University Hospital, Sweden

St. Olavs Hospital, Trondheim

